

IKC de Pijler

*'Met plezier naar de Pijler,
want daar zit het wel SNOR'*



Format beleidsplan burgerschapsvorming

Inhoud

| | | |
|------|---|----|
| 1. | Inleiding | 3 |
| 2. | Wat is burgerschapsonderwijs? | 4 |
| 3. | De Hoeksche School en burgerschap | 6 |
| 3.1. | Missie: wat is ons doel? | 6 |
| 3.2. | Visie: hoe doen we dat? | 6 |
| 3.3. | Doelen | 7 |
| 4. | Burgerschap op onze school: visie | 8 |
| 4.1. | De school | 8 |
| 4.2. | Algemene visie | 8 |
| 4.3. | Zo zien wij burgerschap | 8 |
| 4.4. | Zo zijn wij een oefenplaats | 8 |
| 5. | Dit willen we bereiken: doelen | 9 |
| 6. | Dit doen we: activiteiten | 10 |
| 7. | Evaluatie | 11 |
| 8. | Organisatie | 12 |
| 8.1 | Taakverdeling: wie doet wat, wanneer en hoe | 12 |

1. Inleiding



Dit format is in 2021 gemaakt door de werkgroep 'Kinderraad en burgerschap' om alle scholen van stichting De Hoeksche School op weg te helpen invulling te geven aan hun burgerschapsonderwijs. Niet om een nieuwe papieren tijger te creëren, maar om een handvat te hebben om dat wat we al doen in een goed kader te gieten. Zodat we hetgeen we al doen aan burgerschap nog bewuster, zichtbaarder en daardoor beter kunnen doen. En zodat we inzien waar mogelijk nog aanscherpingen en toekomstige ontwikkelingen liggen voor de school.

Als de Hoeksche School hebben we een visie en een aantal kerndoelen vastgelegd, die goed invulling geven aan de vernieuwde wettelijke eisen. Hoe die doelen worden ingevuld, is aan iedere school zelf om daar naar eigen stijl en inzicht vorm aan te geven. Met of zonder methode.

Burgerschap is wat ons betreft geen 'dingetje erbij', maar iets dat zit in de kern van ons onderwijs. Leerlingen begeleiden om op hun eigen manier een bijdrage te leveren aan de samenleving.

Het plan kan verder nog vorm krijgen in een overzichtelijke postervariant. Ook zal er gewerkt worden aan een kwaliteitskaart, die gaat helpen bij het evalueren van het aanbod.

Veel succes!

Pierre den Hartog, Lisette van der Brugge, Eveline Rooimans – van der Hart, John Staps, Jantine Blok-de Vries, Marjolijn van Unen, Mark Bos (Stichting School en Veiligheid)

Mei 2021

2. Wat is burgerschapsonderwijs?

Sinds 2006 is iedere school bij wet verplicht om aandacht te besteden aan burgerschapsvorming.

Burgerschap in de wet:

3. Het onderwijs bevordert actief burgerschap en sociale cohesie op doelgerichte en samenhangende wijze, waarbij het onderwijs zich in ieder geval herkenbaar richt op:

- a. het bijbrengen van respect voor en kennis van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat, zoals verankerd in de Grondwet, en de universeel geldende fundamentele rechten en vrijheden van de mens; en*
- b. het ontwikkelen van de sociale en maatschappelijke competenties die de leerling in staat*

Vanaf 2021 is deze opdracht aangescherpt en verduidelijkt tot de volgende tekst. ¹

In het kort gaat burgerschapsonderwijs dus over het betrekken van kinderen bij de samenleving en de politiek. In ons geval is dat de Nederlandse democratische samenleving. In die samenleving staan een aantal grondwaarden en wetten centraal, en leven we zoveel mogelijk op democratische manier met elkaar samen. Een burger maakt actief deel uit van deze samenleving, en dat leer je niet vanzelf. Dit moet je oefenen. De school als mini-maatschappij is de uitgelezen plek om kinderen een democratische houding aan te leren.

Burgerschapsvorming is niet helemaal hetzelfde als **sociaal-emotionele vorming**. Dat laatste is wel voorwaardelijk voor kinderen om goed mee te kunnen doen. Alleen als je goed in je vel zit, en goed met anderen kunt omgaan, dan kun je ook een actieve rol in de samenleving innemen. Bij burgerschapsonderwijs is dus altijd de vraag: hoe betrekken we kinderen bij de maatschappij en de politiek? En wat hebben kinderen nodig om daar deel van uit te maken?

Hiervoor kunnen we gebruik maken van de **kerndoelen**. Kerndoelen die direct of indirect over burgerschap gaan, zijn in het basisonderwijs ondergebracht bij het leergebied 'Oriëntatie op jezelf en de wereld'. In dit leergebied oriënteren kinderen zich op zichzelf, op hoe mensen met elkaar omgaan, hoe ze problemen oplossen en hoe ze zin en betekenis geven aan hun bestaan.²

Huidige kerndoelen

De huidige kerndoelen voor burgerschap zijn:

- Kerndoel 36: de kinderen leren hoofdzaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en de rol van de burger.*
- Kerndoel 37: De kinderen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.*

¹ Deze tekst is onderhevig aan verandering, op basis van moties in de Tweede Kamer en moties in de Eerste Kamer. Meer informatie over het voorstel is [hier](#) te vinden.

² Door curriculum.nu wordt op dit moment ook gewerkt aan nieuwe leerdoelen onder de bouwsteen burgerschap. Kijk voor alle info [hier](#).

3. De Hoeksche School en burgerschap

In dit hoofdstuk beschrijven we de specifiek invulling van burgerschap van de Hoeksche School. Op basis van deze algemene uitgangspunten kunnen alle scholen hun eigen aanvulling en invulling geven.

3.1. Missie: wat is ons doel?

Wij willen een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van een **democratische houding** van kinderen, opdat ze kunnen groeien tot **autonome en sociale deelnemers van een vloeibare samenleving**.

3.2. Visie: hoe doen we dat?

1. We baseren ons op **4 kernwaarden** (Uit algemene visie DHS)

| | |
|------------------|--|
| rechtvaardigheid | -wat u niet wilt dat u geschiedt doe dit ook de ander of het andere niet |
| weldadigheid | -doe de ander of het andere goed |
| waardigheid | -toon respect/verdien respect |
| vrijheid | -jouw vrijheid mag geen belemmering voor de ander of het andere zijn |

Deze kernwaarden willen we alle kinderen meegeven.

2. We richten ons op **drie doeldomeinen** in ons onderwijs (Gert Biesta)

Kwalificatie: vaardigheden en kennis om optimaal te kunnen deelnemen aan de samenleving zoals reflecteren maar ook kennis van de democratie.

Socialisatie: welke manieren wensen wij aan te leren? Hoe gaan we om met het andere? Omgaan met diversiteit en gelijkwaardigheid.

Subjectificatie: hoe ga ik om met mezelf? Waar sta ik met mijn waarden? Hoe verhoud ik mij tot de ander en het andere? Hoe verhoud ik mij tot waarden, tot meningsuiting, tolerantie, diversiteit en gelijkwaardigheid?

Burgerschap krijg het beste vorm als alle drie de domeinen aan bod komen.

3. We bieden een **oefenplaats** (Micha de Winter)

Een democratische houding leer je in gemeenschap. *It takes a village to raise a child*. Daarom bieden we volop ruimte voor kinderen om mee te praten, mee te beslissen en samen te werken. Conflicten die daarbij ontstaan lossen we vreedzaam met elkaar op, zonder dat we het altijd eens hoeven te worden. De cultuur op school, in het team en met de ouders, sluit hier bij aan.

3.3. Doelen

Vanuit deze missie en visie zien we de volgende doelen in ieder geval graag terugkomen op elke school. Deze doelen kunnen vervolgens worden aangevuld met eigen, school-specifieke doelen, in hoofdstuk 5.

| | |
|--------------|---|
| Kennis | Onze kinderen weten wat de term democratie betekent en hoe daar (binnen een school) invulling aan kan worden gegeven. |
| Attitude | Onze kinderen hebben respect voor diversiteit in brede zin en weten dat spanning en wrijving erbij kunnen horen. |
| Vaardigheden | Onze kinderen kunnen hun mening onderbouwen en met elkaar in dialoog gaan daarover. |
| Reflectie | Onze kinderen denken na over hoe zij zich verhouden tot de anderen en het andere. |

4. Burgerschap op onze school: visie

4.1. De school

Wie zijn wij?

Kindcentrum de Pijler is voor elk kind toegankelijk, ongeacht zijn culturele of levensbeschouwelijke achtergrond. De basisschool is een openbare school. Kinderen met een verschillende achtergrond, cultuur en levensovertuiging ontmoeten elkaar in het centrum. Verdraagzaamheid en respect voor de opvattingen en overtuiging van de ander zijn voor ons vanzelfsprekend. We willen onze kinderen voorbereiden op hun functioneren in de maatschappij waarin verschillende politieke, religieuze, culturele en maatschappelijke stromingen samenleven. Wij dragen zelf geen levensovertuiging uit.

Integraal kind centrum de Pijler is de plaats waar kinderen elkaar ontmoeten in de leeftijd van 0 t/m 13 jaar. Kinderen spelen met en leren van elkaar in de veilige omgeving van het dorp vanuit de gedachte: 'It takes a village to raise a child'.

Onze missie

Onze missie is kinderen te helpen hun talenten maximaal te ontplooien, hun nieuwsgierigheid aan te wakkeren en hen voor te bereiden op hun toekomst. Dat doen we samen met ouders, vanuit onze kernwaarden: vertrouwen, verantwoordelijkheid en betrokkenheid. Deze zijn zichtbaar in ons gedrag: Het zit wel *SNOR* op de Pijler.

Onze visie

Ons pedagogisch klimaat is erop gericht dat kinderen gestimuleerd worden hun eigen mogelijkheden en beperkingen, met respect voor zichzelf en anderen, te ontdekken.

1.1. Algemene visie

Onze slogan is: "Met plezier naar de Pijler, want daar zit het wel *SNOR*"

Ieder kind verdient het gezien te worden, door ouders én door de professional die het begeleidt, waardoor het zich veilig voelt te spelen en te leren en daardoor te ontwikkelen. Er moet ruimte zijn voor plezier, humor en liefde. Daarnaast verdient ieder kind bij die doorgaande ontwikkeling passend onderwijs. We bieden opvang en onderwijs dat aansluit bij de persoonlijke belevingswereld van kinderen, zodat ieder kind zich kan ontplooien in een rijke, uitdagende leeromgeving. Er is ruimte voor de inbreng van de kinderen op hun ontwikkelproces.

Onderwijs en opvang onder één dak

De ontwikkeling van de kinderen wordt goed gevolgd, zowel in het kinderdagverblijf, de peuterspeelzaal als in de basisschool. Door de kinderen zorgvuldig te observeren en resultaten te analyseren kennen onze medewerkers de opvoedings- en onderwijsbehoeften van de kinderen. Hier passen zij hun handelen op aan.

De centrale hal waarin we elkaar dagelijks tegenkomen en ontmoeten staat voor het hart van Maasdam. In dit hart voelen de kinderen zich veilig, gehoord en gezien. We vinden dat kinderen zich in een fijne, rustige en veilige omgeving het beste kunnen ontwikkelen.

Ons onderwijs is gebaseerd op 3 pijlers:

- Ouderbetrokkenheid;
- Gepersonaliseerd leren;
- Naast het cognitieve aandacht voor de creatieve ontwikkeling van kinderen;

We leggen de nadruk op de brede ontwikkeling van alle kinderen. In ons gebouw is dat o.a. zichtbaar door de centrale ontmoetingsruimte, de zelfstandig werk nissen bij ingang van de lokalen, het podium in de hal en de directe verbinding met buiten vanuit alle groepsruimtes.

Onze ambitie

De inhoud van de 3 pijlers van ons onderwijs hebben wij gekoppeld aan onze kernwaarden:

- Ouderbetrokkenheid aan vertrouwen
- Gepersonaliseerd leren aan betrokkenheid
- Naast het cognitieve aandacht voor de creatieve ontwikkeling van de kinderen aan verantwoordelijkheid

De invulling van bovenstaande geeft onze ambities weer:

Ouderbetrokkenheid

‘Vertrouwen’ is de basis van iedere relatie. Onze leerlingen gedijen in een sfeer van veiligheid, geborgenheid en vertrouwen. Vertrouwen tussen ouders en school is de basis voor een voorspoedige ontwikkeling. Vertrouwen zorgt voor een hoge mate van welbevinden bij onze leerlingen.

De gezamenlijke ambitie van het centrum en onze ouders is: Wij willen dat het kind zich zo goed mogelijk kan ontwikkelen. In het realiseren van deze ambitie is samenwerking het sleutelwoord. Kinderen presteren beter en voelen zich op school meer op hun gemak als ze weten dat hun ouders een goed contact hebben met de school. We spreken wensen en *verwachtingen* uit en geven daar *in gesprek met ouders* en kind een *concrete invulling* aan. We laten ouders weten hoe belangrijk we de relatie met hen vinden, elk jaar opnieuw.

Gepersonaliseerd leren

‘Betrokkenheid’; We willen dat de kinderen optimaal betrokken zijn bij hun eigen leerproces. Dat doen we doordat de kinderen samen met de leerkrachten doelen stellen en daar planmatig naar toe werken. De basis van onze communicatie is erop gericht dat ouders en leerkrachten dezelfde taal spreken naar, over en met de kinderen. Dit vraagt ook van ouders een grote betrokkenheid.

We personaliseren het onderwijs zodanig dat de talenten en kwaliteiten van onze leerlingen zich optimaal kunnen ontplooiën én het voor leerkrachten goed werkbaar is.

Leerlingen worden mede eigenaar en verantwoordelijk voor hun eigen leerproces d.m.v. - kindgesprekken;

- het visueel voor de leerling in kaart brengen van de vorderingen van betreffende leerling en daaraan een (volgend) doel koppelen (bijv. dmv staafgrafieken);
- het bespreken van groepsresultaten met de leerlingen;
- visueel groepsresultaten ophangen in de klas en doelen stellen met elkaar;

Gepersonaliseerd leren gebeurt ook in praktijk door de inzet van chromebooks. Leerlingen werken hierop adaptief aan o.a. rekenen en begrijpend lezen. De leerkracht geeft instructie volgens EDI en volgt de verwerking hiervan (het leerproces) door de leerlingen via het

dashboard. Leerkrachten geven zoveel mogelijk directe feedback op het proces wat de leerling doormaakt tijdens de les. Zo zetten we de leerling direct op het juiste denkspoor.

Naast het cognitieve aandacht voor creatieve en sociale vaardigheden

‘Verantwoordelijkheid’ is de ultieme drijfveer voor ons handelen richting onze kinderen. Wij zijn, samen met ouders, verantwoordelijk voor het slagen van hun kind in ons centrum. Samen met ouders gaan we voor optimale resultaten en leggen daarover in gesprek met elkaar verantwoording af.

Ons ultieme doel is de kinderen van nu te leren functioneren in de wereld van morgen. Om daaraan tegemoet te komen hechten we veel belang aan de brede ontwikkeling van kinderen. Creatieve vakken dagen kinderen o.a. uit anders te denken, oog te hebben voor talenten van anderen en open te staan voor de mening van anderen.

We bieden projectonderwijs dat aansluit bij de belevingswereld van kinderen. Waarbij ze kunnen leren door te doen. In ons onderwijsprogramma in deze gids staat beschreven met welk aanbod we dit realiseren. Zo bereiden we onze kinderen maximaal voor op onze complexe samenleving.

4.2. Zo zien wij burgerschap

- *Wat zien wij als goed burgerschap?*
Goed burgerschap betekent dat onze leerlingen nadenken over wat zij doen en wat dat betekent voor de ander (anderen).
- *Hoe past burgerschap bij onze algemene visie?*
Wij leiden op tot wereldburgers, daar is goed burgerschap een voorwaarde voor.
- *Welke taak zien wij voor onszelf?*
Goed burgerschap voorleven en onszelf, de leerlingen en anderen een spiegel voorhouden.
- *Op welke manier willen wij specifiek invulling geven aan de wet?*
Middels dit beleidsplan borgen we onze doelen en activiteiten, waarmee ze een blijvende plek in ons onderwijsaanbod hebben.
- *Welke kernthema’s willen wij kiezen als het gaat om burgerschap?*
Diversiteit en democratie die ook terugkomen in de door ons gebruikte methodes.

4.3. Zo zijn wij een oefenplaats

- *Hoe is onze school een oefenplaats voor burgerschap?*
Ons kindcentrum is een mini samenleving, waarin we zorgen voor elkaar, leren van elkaar en respect hebben voor elkaar.
- *Hoe zie je het terug in ons schoolklimaat bij leraren en kinderen?*
We gaan SNOR met elkaar om.
- *Hoe gaan we met elkaar om binnen de school zodat leraren en kinderen actief oefenen met basiswaarden en burgerschapscompetenties?*
We spreken elkaar aan en zijn ons bewust van de rebel in ons door de tegenhangers van SNOR ook te benoemen en er te mogen laten zijn.
S Samen - Alleen
N Netjes - Rebels
O Open - Begrensd
R Rustig - Expressief
- *Wat zijn de regels en afspraken binnen de school?*
Samen; je helpt elkaar, je speelt samen en leert van elkaar.
Netjes; je bent netjes tegen elkaar, je zorgt goed voor je werk en alle materialen op school.
Open; je voelt je veilig om zelf te vertellen en je staat open om te luisteren naar de ander
Rustig; je praat rustig en met respect tegen een ander en je loopt rustig door het gebouw.
- *Hoe betrekken we onze kinderen bij hun eigen leerproces?*

- Door steeds het gesprek aan te gaan met hen en hen te spiegelen.
- *Hoe betrekken we leraren bij Burgerschapsonderwijs?*
De leraren betrekken we bij burgerschapsonderwijs door hen te informeren en mee te nemen in de urgentie en het belang.
- *Hoe betrekken we de ouders? Wellicht de sportclubs? Wellicht het dorp.*
Uiteindelijk bereiken we inwoners van het dorp door SNOR voor te leven en te zijn. En hen te betrekken bij bepaalde activiteiten.

Kernthema's voor het burgerschapsonderwijs op IKC de Pijler

- diversiteit (vanuit DHS)

Uitgangspunt van een democratische samenleving is dat iedereen voor de wet gelijk is.

Gelijkwaardigheid en gelijke behandeling moeten worden bevorderd. De rechtsstaat vormt de grondslag voor een vrije, diverse samenleving waarin mensen met verschillende sociaaleconomische, levensbeschouwelijke, religieuze en culturele achtergronden, fysieke en mentale mogelijkheden, politieke- en seksuele oriëntaties en expressies van gender gelijkwaardig kunnen samenleven.

Leerlingen ontwikkelen inzicht in overeenkomsten en verschillen in achtergronden, mogelijkheden en oriëntaties en gaan daarover in gesprek. De gelijkheid van mensen zoals vastgelegd in artikel 1 van de grondwet biedt hiervoor het kader.

De school dient als oefenplaats voor het omgaan met diversiteit en inclusie. Om hier vorm aan te geven, betreft de school hier de omgeving bij. Leerlingen leren over en ontmoeten mensen met andere achtergronden, mogelijkheden en oriëntaties dan hen vertrouwd zijn. Dit biedt kansen om het empathisch vermogen te versterken.

Leerlingen leren woorden te geven aan wat de ander doet en wil en ontdekken daarin overeenkomsten en verschillen. Ze leren conflicten vreedzaam op te lossen. Ze maken kennis met levensbeschouwelijke stromingen.

- democratie

Leerlingen leren dat hun stem gehoord wordt, dat hun inbreng ertoe doet bij besluitvorming in de klas. Zij ervaren dat de ander ook een stem heeft en ontdekken overeenkomsten en verschillen tussen mensen. In school en waar mogelijk ook daarbuiten, verkennen en oefenen leerlingen hun rol en invloed als deelnemer aan een samenleving. De school biedt leerlingen handvatten in het denken over, het omgaan met en het reflecteren op diverse waarden, overtuigingen, belangen en emoties waarmee verschillen van inzicht verbonden kunnen zijn.

Leerlingen leren hoe ze kunnen participeren in een democratische cultuur. Binnen een democratische cultuur verkennen zij vrijheid, gelijkheid en solidariteit en de spanning daartussen. Ze oefenen het voeren van dialoog, het deelnemen aan gezamenlijke besluitvormingsprocessen en het ontwikkelen van een respectvolle omgang met diversiteit en soms tegengestelde opvattingen. Daarbij gaat het er niet alleen om wat er gezegd wordt, maar ook om hoe het gezegd wordt, en welke emoties dat op kan roepen. Ook gericht vragen stellen en actief kunnen luisteren zijn hier belangrijke vaardigheden voor.

Leerlingen leren dat hun stem gehoord wordt, dat hun inbreng ertoe doet bij besluitvorming in de klas. Zij ervaren dat de ander ook een stem heeft en ontdekken overeenkomsten en verschillen tussen mensen.

Zie ook: [curriculum.nu: https://www.curriculum.nu/voorstellen/burgerschap/](https://www.curriculum.nu/voorstellen/burgerschap/)

5. Dit willen we bereiken: doelen

Hieronder staan de algemene doelen van DHS al ingevuld. Deze zijn aangevuld met eigen doelen, op basis van onze visie en context.

- *Wat moeten de kinderen kennen en kunnen op het terrein van burgerschapsvorming als ze de school verlaten?*
- *Wat willen we de kinderen leren gezien onze visie en context?*
- *Wat willen de kinderen zelf leren?*
- *Welk gedrag zie jij eind schooljaar bij je kinderen?*
- *Kunnen de kinderen uitleg geven over de waarden op school?*

| | |
|---------------------|---|
| <p>Kennis</p> | <p>Onze kinderen hebben inzicht in de spelregels en de werkwijze van de Nederlandse democratie.</p> <p>... weten dat er verschillende meningen zijn</p> <p>... weten dat er verschillen in leefomgeving en gezinsculturen zijn</p> <p>... weten dat er verschillen tussen culturen en de daarbij horende normen/waarden bestaan</p> <p>... weten wat het begrip democratie inhoudt en wat het tegengestelde betekent</p> <p>... hebben kennis van het verkiezingsproces</p> <p>... weten dat vrijheid van meningsuiting niet een wereldwijd gemeengoed is</p> <p>... hebben kennis van wat er speelt in de wereld en actualiteit</p> |
| <p>Attitude</p> | <p>Onze kinderen hebben respect voor diversiteit in brede zin en leren dat spanning en wrijving erbij horen.</p> <p>... hebben vanuit SNOR een open houding en respect voor de ander, zonder (ver-)oordelen</p> <p>... zijn betrokken bij hun leefomgeving; het gezin, sportclub, school, het dorp</p> <p>... voelen zich verantwoordelijk voor zichzelf en de naaste omgeving</p> <p>... zijn in staat een juiste luisterhouding (en open blik) aan te nemen</p> <p>... stemmen af op de situatie</p> |
| <p>Vaardigheden</p> | <p>Onze kinderen kunnen hun mening onderbouwen en met elkaar in dialoog gaan daarover.</p> <p>... kunnen luisteren naar de ander</p> <p>... kunnen in verschillende situaties spelen en reageren</p> <p>... kunnen zich verplaatsen in de ander</p> <p>... beheersen gesprekstechnieken, zoals discussiëren, debatteren</p> <p>... kunnen hun eigen mening goed onder woorden brengen</p> <p>... kunnen een stelling verdedigen met argumenten</p> |

| | |
|-----------|--|
| Reflectie | <p>Onze kinderen denken na over hoe zij zich verhouden tot de anderen en het andere.</p> <p>... denken na over het eigen handelen</p> <p>... reflecteren op de invloed die hun woorden en daden hebben op een ander</p> <p>... leren hun eigen waarden vormen</p> |
|-----------|--|

6. Dit doen we: activiteiten

- *Wat komt waar aan de orde en hoe bouwt het op elkaar voort?*
- *Welke inhouden en doelen komen al aan bod?*
- *Welke bestanden methoden en lessen die we al doen passen bij de doelen van burgerschap?*
- *Waar hebben we nog iets te ontwikkelen?*
- *Welke inhouden en doelen gaan we op een andere manier aan bod laten komen; in de schoolcultuur en/of (buitenschoolse) activiteiten?*

| Groep | Lessen/methoden | Projecten/activiteiten | Wanneer in het jaar? |
|--------------|--|---|---|
| Kleuters | <p><i>Aanbod van prentenboeken passend bij burgerschap, o.a.:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Twee moeders trouwen,</i> - <i>Kevin wil een prinses zijn.</i> - <i>Andere culturen</i> - <i>De koffer</i> <p><i>Schooltv. o.a. Koekeloere, Huisje boompje beestje</i></p> | <p><i>Bezoek bejaardenhuis</i></p> <p><i>Contact maken met de buurt, dmv kaartjes, tekeningen, knutsels</i></p> <p><i>Kerstliedjes met oudere (buurt-)bewoners</i></p> <p><i>Diverse projecten: jij en ik, Sinterklaas, Kerst</i></p> | <i>Zie curriculum</i> |
| Groep 3 | <p><i>Veilig leren lezen</i></p> <p><i>Overblijftv /klokhuis</i></p> | <i>In bijna iedere kern komt een aspect aan bod</i> | <i>gehele jaar door</i> |
| Groep 4 | <p><i>Alles- in- 1</i></p> <p><i>Nieuwsbegrip</i></p> <p><i>Overblijf tv/klokhuis</i></p> | <i>In bijna ieder project komt een aspect aan bod</i> | <i>gehele jaar door</i> |
| Groep 5/6 | <p><i>Alles-in-1</i></p> <p><i>Nieuwsbegrip</i></p> <p><i>Jeugdjournaal</i></p> <p><i>Klokhuis</i></p> <p><i>Dag van Vandaag</i></p> <p><i>Vormingsonderwijs</i></p> | <p><i>In bijna ieder project komt een aspect aan bod</i></p> <p><i>Vakdocent</i></p> | <i>gehele jaar door</i> |
| Groep 7/8 | <p><i>Alles-in-1</i></p> <p><i>Nieuwsbegrip</i></p> <p><i>Jeugdjournaal</i></p> <p><i>Digitale vaardigheden</i></p> <p><i>Vormingsonderwijs</i></p> | <p><i>In bijna ieder project komt een aspect aan bod</i></p> <p><i>Actualiteit volgen en kritisch bekijken</i></p> <p><i>Mediamasters</i></p> <p><i>Tutoring</i></p> <p><i>Vakdocent</i></p> <p><i>Indiëherdenking (gr. 8)</i></p> <p><i>Kinderpostzegels</i></p> | <p><i>gehele jaar door</i></p> <p><i>September</i></p> <p><i>November</i></p> |
| Schoolbreed | <i>Leerlingenraad verkiezingen</i> | | <i>start schooljaar</i> |

| | | |
|----------------|---|---------------------------------|
| | <i>Goede doelen actie</i> <i>Aandacht aan de medemens door bijv. een kaart met kerst</i> | <i>gedurende het schooljaar</i> |
| | <i>Methode kinderen en hun sociale talenten</i> <i>Leerlingenraad</i> <i>Gezamenlijke activiteiten als samen buiten spelen, gezamenlijke Sint-, kerst-, Paas- en andere vieringen, werken in circuitvorm, optreden voor en met elkaar</i> | <i>gehele jaar door</i> |
| Stichtingbreed | <i>Kinderraad</i> | <i>november/juni</i> |

Van belang is dat de leerkrachten zich bewust zijn van de genoemde doelen, zodat burgerschapsonderwijs levend wordt voor hen en daarmee voor de kinderen. Door o.a. de doelen op een A4 in de klassenmap aanwezig, zodat de leerkracht steeds gedurende het schooljaar en m.n. bij aanvang van het schooljaar kan refereren aan deze kennis, attitude, vaardigheden en reflectie bij de kinderen. De doelen hangen ook naast de waarden die ons pedagogisch klimaat bepalen.

7. Evaluatie

Om te weten of de school het goed(e) doet, is geregelde evaluatie nodig. Door de ontwikkeling van kinderen in kaart te brengen, kan het onderwijs worden bijgestuurd en afgestemd op de actuele leerbehoeftes. Ook komen knelpunten en randvoorwaarden aan het licht, waar maatregelen voor genomen kunnen worden. Zo kan er verantwoording worden afgelegd over de aanpak van de school. Dit is een belangrijke verantwoordelijkheid van de burgerschapscoördinator of werkgroep.

We volgen de ontwikkeling van de kinderen ten aanzien van de gestelde leerdoelen door:

- kwaliteitskaart burgerschap voor leerkrachten (zie meerjarenplanning WMK)*
- burgerschap lijst voor leerlingen (WMK in juni)*

Nav bovenstaande jaarlijks:

- Wat gaat goed en wat vraagt aandacht (schoolbreed, per groep en per leerkracht) ?*
- Wat gaan we eraan doen: bijstellen van de aanpak, aanscherpen van de doelen of is er iets anders nodig?*

Tips:

We prikken standaard een aantal data hiervoor om het op de agenda te houden
We maken gebruik van de kwaliteitskaart burgerschap die we hebben vastgesteld.

8. Organisatie

Onze coördinator burgerschap is Chantal Verbeek. Samen met dir. vormt zij een werkgroep.

- Zij:
- zorgt voor implementatie, uitvoering, borging
 - is aanspreekpunt voor het onderwerp
 - zorgt dat het op de agenda komt en maakt enthousiast
 - volgt actuele ontwikkelingen in de samenleving en het onderwijs
 - plant de projecten en activiteiten
 - heeft kennis van vakliteratuur, bijv. middels scholing
 - organiseert waar nodig deskundigheidsbevordering voor het team
 - organiseert de evaluatie
 - zoekt de samenhang als IKC
 - stelt dit beleidsplan jaarlijks bij waar nodig

8.1 Taakverdeling: wie doet wat, wanneer en hoe

De taken rond het opstellen, uitvoeren en evalueren van ons burgerschapsbeleid zijn als volgt:

| Wat doen we | Wie | Wanneer | Hoe |
|---|-------------------------------|--------------------------|-------------------------|
| onderwijsaanbod burgerschap | team | het gehele schooljaar | zie curriculum |
| vragenlijst leerlingen | leerlingen gr. 5 t/m 8 | Jaarlijks in juni | WMK |
| quicksan team (+ analyse door werkgroep) | team | 1x in 4 jaren planning | WMK |
| analyse vragenlijst II. | werkgroep burgerschap | eind van het schooljaar | WMK |
| nav analyse II. vragenlijst (1x per 4 jaar ook analyse quickscan) | werkgroep burgerschap en team | start van het schooljaar | aanpassingen curriculum |
| aanbod burgerschap bespreken | team | jaarlijks op PV | zie jaarplanning |
| ouders informeren | directeur | wekelijks | Nieuwsbrief |

Bijlage: Uit curriculum.nu

Visie op het leergebied burgerschap

Kader

Burgerschapsonderwijs rust leerlingen toe om op basis van eigen idealen, waarden en normen te functioneren in een democratische en diverse samenleving.

Burgerschapsonderwijs draagt bij aan het ontwikkelen van het vermogen en de bereidheid om binnen de kaders van de democratische rechtsstaat een bijdrage te leveren aan de instandhouding of verdere ontwikkeling van een democratische cultuur.*

In een democratische rechtsstaat kiezen burgers hun volksvertegenwoordiging.

Grondrechten beschermen hen tegen willekeur en machtsmisbruik. Aan onze democratische rechtsstaat liggen historisch drie basiswaarden ten grondslag: vrijheid, gelijkheid en solidariteit. Nadenken over de betekenis van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat en jezelf daartoe leren te verhouden is een formele taak van burgerschapsonderwijs. Wat deze waarden precies betekenen en hoe zij zich tot elkaar verhouden is voor meerdere uitleg vatbaar en onderwerp van discussie. Dat biedt scholen de mogelijkheid om eigen accenten te leggen. Hieruit ontstaat ruimte om invulling te geven aan de eigen identiteit en onderwijsvisie. Vanzelfsprekend staat het scholen vrij om hier andere waarden aan toe te voegen die de morele betrokkenheid van mensen op anderen uitdrukken, zoals (maatschappelijke) verantwoordelijkheid, rechtvaardigheid, naastenliefde of volwassenheid.

Democratie veronderstelt en biedt ruimte aan een **diversiteit** van opvattingen en levensstijlen. Sociale cohesie blijft daarbij van belang en vraagt om een inspanning om gedeelde waarden te vieren en verder te ontwikkelen. Leerlingen ontwikkelen burgerschapsvaardigheden rond de inhoudelijke kernen **democratie** en **diversiteit**. Dit oefenen zij daarnaast in het omgaan met **maatschappelijke vraagstukken** waarin waarden en belangen nadrukkelijk een rol spelen, zoals globalisering, duurzaamheid en technologie. Burgerschapskennis en -vaardigheden doen leerlingen op in vak- en leergebieden, vakoverstijgende projecten en -activiteiten, door het klas- en schoolklimaat en tijdens buitenschoolse activiteiten. In de school oefenen ze denk- en handelwijzen die voorwaardelijk zijn voor democratische participatie en die bijdragen aan hun oordeelsvorming. Een veilig schoolklimaat draagt aan dit alles onmiskenbaar bij.

Doelen

Hoofddoelen van het onderwijs zijn kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming.

Burgerschapsonderwijs draagt bij aan al deze hoofddoelen. Voor burgerschapsonderwijs is het belangrijk dat leerlingen kennis hebben van en inzicht krijgen in onze diverse samenleving, de werking van onze democratische rechtsstaat en hun rol daarin. Ook bij het aansluiten op verschillende vormen van vervolgonderwijs of de arbeidsmarkt (kwalificatie) is burgerschap een belangrijk aandachtspunt. Persoonsvorming en reflectie op de eigen identiteit is essentieel voor burgerschap: om betekenis te geven aan de wereld om hen heen en aan hun eigen rol daarin, moeten leerlingen zich bewust worden van wie ze zijn of willen worden en hoe ze zich tot een ander en het andere willen verhouden.

Socialisatie komt in de context van burgerschap neer op het inwijden van leerlingen in een democratische cultuur en het stimuleren van een humane en vreedzame houding ten opzichte van anderen en de wereld om hen heen. Daar hoort individuele vrijheid bij, begrensd door de vrijheid van de ander en door de mogelijkheden van de leerling. De spanning die zich hier aandient tussen individuele vrijheid en sociale normen is niet op te heffen: zowel autonomie als het vormgeven aan inclusie en sociale cohesie vanuit gedeelde waarden zijn tegelijkertijd doelen van het (burgerschaps)onderwijs. Studie van de vormen en de normen van de democratische rechtsstaat, het gesprek over sociale en maatschappelijke verschijnselen en problemen en de persoonlijke ervaring daarvan maken van burgerschapsvorming een zo open mogelijk, kritisch-reflectief proces.

Inhouden

Leerlingen maken deel uit van de samenleving. We menen dat leerlingen te beschouwen zijn als burgers, met gedrag, rollen, rechten en verantwoordelijkheden die passen bij hun leeftijd en hun ontwikkelingsniveau.

In de school moeten democratische waarden en rechten zoals opgenomen in de grondwet, in verdragen van de Europese Unie en de Raad van Europa (EVRM), de universele verklaring van de rechten van de mens (UVRM) en het VN-verdrag van de rechten van het kind (IVRK) uitgangspunt zijn voor al het handelen.

Op school uiten en ontwikkelen leerlingen waarden, overtuigingen en opvattingen, hetgeen ook tot waardenbotsingen kan leiden. De school wijst op (mogelijke) verschillen tussen algemeen geldende normen en individuele opvattingen. Zij biedt leerlingen handvatten om met verschillen van inzicht om te gaan, en de overtuigingen, belangen en emoties die daaraan ten grondslag liggen of daaruit voortkomen te onderzoeken. Leerlingen leren over historische contexten waar de democratische rechtsstaat uit is voortgekomen. Ze leren dat er andere bestuursvormen waren, zijn en denkbaar zijn, en hoe deze zich tot de rechtsstaat verhouden.

Burgerschapsonderwijs daagt leerlingen uit om verbanden te leggen tussen hun eigen leefwerelden en grotere maatschappelijke vraagstukken, zoals globalisering, duurzaamheid en technologie. In dat verband leren leerlingen kritisch na te denken en gericht te reflecteren op deze complexe, ook ethisch geladen vraagstukken. Ook de (on)macht en (on)mogelijkheden van het individu in relatie tot instituties en structuren zijn thema's waarover ze daarbij aan het denken worden gezet.

De school kun je opvatten als een samenleving, en tot op zekere hoogte een democratie in het klein. Binnen de schoolcontext en in de schoolomgeving brengen leerlingen hun burgerschap in praktijk, oefenen zij medezeggenschap en ontwikkelen zij de sociale en democratische vaardigheden die zij daarbij nodig hebben. Zij leren om te gaan met gezag en macht, met invloed en regels. Zij weten hoe wetten werken en tot stand komen en verkennen en analyseren hoe ze invloed kunnen uitoefenen. Leerlingen worden zich bewust van de rechten en de plichten die zij als leerlingen, als huidig en als toekomstig burger hebben.

Leerlingen leven in een diverse samenleving waarin mensen met verschillende sociaaleconomische posities, levensbeschouwelijke, religieuze en culturele achtergronden, politieke en seksuele oriëntaties en fysieke en mentale mogelijkheden samenleven.

Scholen zijn zelf meer of minder divers. Uitgaande van hun leerlingpopulatie en de schoolcontext geven zij vorm aan de school als oefenplaats voor democratie en diversiteit, en betrekken daar zo mogelijk ook de omgeving bij. Vanuit verwondering en interesse gaan leerlingen op zoek naar gemeenschappelijkheid en gedeelde 'opvattingen'. In gesprek met elkaar ontwikkelen zij begrip en empathie en herkennen en erkennen zij de ander als medemens. De school maakt ruimte voor de ervaring dat niet iedereen het met elkaar eens is of hoeft te zijn, dat hierdoor wrijving kan ontstaan en dat emoties daarbij een plek hebben. Ook de ervaring en het inzicht dat mensen uiteindelijk veel gemeenschappelijk hebben, zoals dezelfde basisbehoeften en dezelfde fundamentele rechten, hoort daarbij.

Behalve op het niveau van klas en school ontwikkelen leerlingen zich ook op andere schaalniveaus als burger: lokaal, regionaal, nationaal, Europees en mondiaal. Ze ontdekken overeenkomsten en verschillen tussen mensen, landen, culturen, religies, levensovertuigingen en politieke stromingen. Dit biedt een basis voor een klimaat waarin leerlingen leren elkaar en anderen te begrijpen, te waarderen en te respecteren. Daarbij leren ze zich ook te verplaatsen in elkaars en in andermans perspectieven.

* Gebaseerd op de definitie van de Onderwijsraad (2012).

